

В Пряшеві відбувся 63-й Фестиваль драми і художнього слова ім. О. Духновича

Самі поети пишуть, що поети не вмирають. Це підтверджує і Фестиваль драми і художнього слова ім. О. Духновича, що проходив уже 63-й раз.

Щороку тут приходять любителі художнього слова, котрі його читають, беруть участь у конкурсному змаганні, щоб зрівняти свій художній талант з іншими декламаторами. Саме тут вони і підтверджують слова поетів.

День, коли проходив фестиваль, не був ідеальним, бо був зок уже відцвів, але погода стояла сприятливою для всіх, які прийшли до Пряшева оглянути наше прекрасне місто, дехто, може, і перший раз.

Уже третій рік у конкурсному огляді беруть участь читці-декламатори не тільки зі шкіл з українською мовою навчання чи вивчення української мови у нас, на Словаччині. Внаслідок російського вторгнення в Україну багато біженців – батьків із дітьми – проживають в Пряшеві чи інших регіонах Словаччини.

Познайомившись з програмою фестивалю, охочі діти і студенти з різних шкіл зголосились до огляду.

В першу чергу це були вже традиційно учні з Основної школи в селі Орябина на Старолюбівнянщині (педагог. супровід Жанета Штефанік та

читанні поезії та прози також учні ОШ по вул. Важецькій в Пряшеві. Участь у конкурсі брали і діти Недільної школи «Українські студії» з Кошиць (ведучі Світлана Пештеріану, Ольга Кирилюк, Софія Єгорова) та члени драматичного гуртка «Хамелеон», що працює при Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві (керівник Олена Кравченко).

Фестиваль розпочався 20-го травня після обіду в гуртожитку по вул. Сабинівській, 2, де учасники поклали букет квітів до бюсту Олександра Духновича, якого ім'я несе гуртожиток, та поклонились нашому письменнику. Присутніх читців-декламаторів та педагогів привітав і коротко познайомив з постаттю О. Духновича в житті русинів-українців та з програмою фестивалю голова ЦР СРУСР Павло Богдан.

Після цього акту всіх привітав Словацько-український культурний та інформаційний центр по вул. Я. Бородача. Тут почався конкурсний огляд художнього читання старших учнів і студентів 3-ої, 4-ої і 5-ої категорій, а другий день читців молодших річників 1-ої і 2-ої категорій.

Члени журі у складі Йолана Марушак, голова, колишня учителька Середньої педагогічної школи в Пряшеві, Маруся Белей, колишній викладач Гімназії З'єднаної школи Т. Шевченка в Пряшеві, Мілан Манько, колишній викладач Середньої готельної школи в Пряшеві та письменниця Єва Олеар уважно прослухали всіх виступаючих і були приємно здивовані вищим рівнем декламації поодиноких читців. Студенти середніх шкіл з Пряшева і Михалівця декламували

(Продовження на 2 стор.)

Дипломи і призи учасникам змагання були передані на сцені Театру О. Духновича в Пряшеві. Наймолодша – перша категорія читців-декламаторів.

Члени театральної студії Української недільної школи з Кошиць.

Частина учасників змагання в читанні поезії та прози.

Скрутні умови, які вже кілька років тиснуть культурні намагання русинів-українців Словаччини і гальмують його розліт і процвітання, не були в змозі заборонити тому, щоб в таких умовах не проявилася сила духу молодого людини, її природний потяг до життєдайного художнього слова.

Цьогорічний фестиваль проходив 20-го і 21-го травня. Його основою є традиційно конкурсний огляд читців-декламаторів. В ньому взяли участь 54 учасники, яких педагоги, батьки і старші любителі художнього слова готували до такого конкурсу.

Наталія Головащенко), Основної школи в селі Убля, що на Снинщині (супровід Михаела Федорко-Штеню) та З'єднаної школи Тараса Шевченка з міста Пряшева (педагог. супровід Івета Світок) і студенти Пряшівського університету. Участь брали також учні та студенти шкіл міста Михалівці: Основної школи по вул. Я. А. Коменського (супровід Любица Шаффола), Гімназії П. Горова (супровід Любослава Жолнова), Приватної готельної академії – Дуфінцова (Беата Семкова) та Середньої фахової школи торгівлі та послуг (SOŠoas Івана Лендакова). Змагались в

Розпочалася реконструкція скансену у Бардіївських Купелях

Музей народної архітектури під відкритим небом у Бардіївських Купелях зазнає масштабної реконструкції. У рамках модернізації буде відреставровано 20 об'єктів музею під відкритим небом (скансену) на суму понад 1,9 мільйона євро.

Завершення реконструкції очікується не пізніше 30 червня 2026 року. Як повідомив Маріо Гудак, менеджер з реклами Шариського музею в Бардіїві, музей під відкритим небом на курорті Бардіївські Купелі є однією з найстаріших експозицій народної архітектури в Словаччині.

Він представляє традиційну культуру та архітектуру місцевого населення Верхнього Шариша та Північного Земпліна.

У рамках реконструкції двох десятків об'єктів музею під відкритим небом будуть модернізовані дві дерев'яні церкви, сім житлових будинків, дві господарські будівлі (сипанці), дві дзвіниці, майстерні, приміщення для сушіння фруктів, свинарники, санітарні приміщення, вальча і бур для водопроводу.

«Цього року музей під відкритим небом святкує своє 60-річчя, тому це чудовий подарунок для нас. До свого шістдесятиріччя він отримає можливість знову вдихнути повітря і постане перед відвідувачами в новому образі», - сказав Петер Гарчар, директор

Шариського музею. Він також нагадав про важливість проекту для розвитку культурної та туристичної діяльності в регіоні.

Будівельна акція під назвою «Ревіталізація музею народної архітектури під відкритим небом Бардіївські Купелі», що передбачає реставрацію і ревіталізацію історичних об'єктів музею під відкритим небом, в тому числі їх структурну і технічну реконструкцію, є частиною трансєвропейського проекту «Музей - мій простір-час».

Проект фінансується програмою Interreg Польща-Словаччина 2021-2027 рр. загальною вартістю 3,9 млн євро.

«Метою проекту є посилення ролі культури та сталого туризму в економічному розвитку, соціальній інтеграції та інноваціях у польсько-словацькому прикордонному регіоні», - сказав Гудак.

Проект співфінансується з державного бюджету та бюджету Пряшівського самоврядного краю, який є засновником музею. Співреалізатором є Музей ремесел у Кросні, Польща.

Велика сімка зробила заяву щодо України

У G7 заявили, що суверенні активи Росії залишаться замороженими, поки РФ не припинить агресію проти України та не відшкодує завдані збитки.

Дослівно з комюніке: «Ми підтверджуємо, що відповідно до наших правових систем, суверенні активи Росії в наших юрисдикціях залишатимуться замороженими, доки Росія не припинить свою агресію та не відшкодує збитки, завдані нею Україні».

Деталі: Загалом у документі учасники фінансового саміту G7 присвятили підтримці України три пункти. Зокрема, в заяві вчоргове засудили війну РФ проти України.

Дослівно: «Ми засуджуємо продовження жорстокої війни Росії проти України та висловлюємо свою повагу до величезної

стійкості українського народу та економіки. Україна зазнала значних руйнувань. «Група семи» залишається відданою непохитній підтримці України у захисті її територіальної цілісності та права на існування, а також її свободи, суверенітету та незалежності на шляху до справедливого і тривалого миру».

Деталі: Крім того, міністри фінансів G7 привітали «поточні зусилля щодо досягнення припинення вогню».

Дослівно: «Ми вітаємо поточні зусилля щодо досягнення припинення вогню. Якщо таке припинення вогню не буде досягнуте, ми продовжимо розглядати всі можливі варіанти, включаючи збільшення тиску, зокрема подальшим посиленням санкцій».

«Ми продовжуватимемо коор-

динувати підтримку для сприяння якнайшвидшому відновленню та реконструкції України, зокрема на саміті з відновлення України, який відбудеться в Римі 10-11 липня 2025 року.

Крім того, ми погоджуємося співпрацювати з Україною, щоб гарантувати, що жодні країни чи організації, або організації з цих країн, які фінансували чи постачали російську військову машину, не матимуть права отримувати прибуток від реконструкції України».

Нагадаємо: Речниця Білого дому Керолайн Левітт на брифінгу 22 травня повідомила, що президент США Дональд Трамп візьме участь у саміті «Групи семи», який цього року відбудеться в Канаді 15-17 червня.

«Українська правда».

71 Свято русинсько-української культури

20. – 21. 6. 2025

СВИДНИК

В Пряшеві відбувся 63-й Фестиваль драми і художнього слова ім. О. Духновича

(Закінчення з 1 стор.)

дуже зворушливо і цікаво, чутливо і переконливо.

Вибір творів був різноманітний. Традиційно тут прозвучали твори Тараса Шевченка та Ліни Костенко, але і менш відомих авторів. Представлена була українська література Словаччини, але й українська класика, казки, вірші, а нарешті і власна творчість виступаючих.

Прозвучали твори не тільки про актуальну ситуацію в Україні, але, як завжди, була там тематика любові, людських відносин чи переконань та очікувань не лише авторів, але і читців-декламаторів.

Велика участь читців-декламаторів засвідчила про любов до української мови. Учні підготувались до виступу сумлінно і на високому художньому рівні.

В сильній конкуренції змагання підтвердили високий рівень мови, доступний їхньому віку, тематичний вибір тексту, його актуальність, добру арти-

стичність, доповнювало дію твору і прояв декламатора.

Треба подякувати учителям, вихователям основних і середніх шкіл і тим, які вели декламаторів до виступу. Учителі вчать своїх вихованців любити

змістом, красою художніх образів і виразністю мови.

Декламатори показали в конкурсі, що читання художніх творів приносить радість, створює добрий настрій, викликає часом гумор і активність учас-

Під час змагання в читанні поезії та прози в Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві.

і поважати людей і природу, яка нас оточує своєю красою, та й допомагає краще розуміти життєвим ситуаціям, пригодам, які описані в творах.

ника. Культура мови учнів була дуже добра. Зачитані ними твори у слухачів викликали хороше враження і велику естетичну насолоду.

Увечері 20 травня в переповненому залі Театру Олександра Духновича потішила глядачів комедія «За двома зайцями» у виконанні Коломийського академічного обласного українського драматичного театру ім. І. Озаркевича, а другий день учасників фестивалю та гостей порадувала вистава «Тарас Шевченко» у виконанні членів театральної студії Української недільної школи з Кошиць та музична казка «Попелюшка», яку показали артисти театру з Коломиї.

Поруч з Союзом русинів-українців СР спонсорами фестивалю виступили Спілка українських письменників Словаччини та Громадське об'єднання «Карпати» Кошиці.

Члени журі.

Фото Мирослава Ілюка.

Коломийський академічний театр потішив глядачів комедією «За двома зайцями». Заключна сцена.

куляцію, справжню інтонацію і порозуміння прочитаного твору. Велике значення мали і народні костюми і вбрання читців, що підкреслювало красу

Через художню літературу учителі прищеплюють учням любов до рідного слова, до рідної країни. Художня література приваблює декламаторів своїм

ІВАНОВІ ЛАБІ – 85

Минає 85 років з дня народження культурно-освітнього і громадського діяча Івана Лаби (народ. 3 червня 1940 р. у Вираві на Лабірщині). В національно-культурних колах його діяльність на посаді голови Центральної ради Союзу русинів-українців СР (1999 – 2009) оцінюють позитивно, адже йому вдалося скеровувати організацію так, щоб вона благополучно могла пройти через період випробувань з мінімальним ушкодженням. В роботі на ниві національної культури він набув значний досвід в 1990 – 1994 роках, коли очолював Регіональну раду Союзу русинів-українців СР в Гуменному.

Від 1.1.1965 р. Іван Лаба працює методистом, завідувачим відділенням народної художньої творчості, а від 1969 р. він – директор Окружного осередку культури Гуменського округу. Від 1.5.1985 р. призначений завідувачим відділом культури Окружного національного комітету в Гуменному. Після реорганізації окружних національних комітетів переходить на роботу в новозаснований Окружний уряд в Снині і працює у відділі шкільництва і культури (1991 – 2000).

Іван Лаба – організатор і художній керівник танцювальних

фольклорних колективів в селах Гостовиці і Пихні Снинського округу. Створив цілий ряд сценаріїв, програм фестивалю культури і спорту в Меджилабірцях, районних фольклорних свят культури русинів-українців СР в селах Убля, Улич, Пихні, Снина, «Ватра ім. Анці Ябур» в Стащині Снинського округу, Зубне, Руська Поруба Гуменського округу, Підгородь Собранецького округу.

Водночас Іван Лаба – один з організаторів Фестивалю драми і художнього слова ім. Олександра Духновича в Меджилабірцях та Фестивалю духовної пісні в Снині.

В Снинському округу сприяв збереженню наших національних пам'яток – дерев'яних церков в селах Тополя, Руський Потік, Улицьке Криве, Ялова, Кальна Розтока, Грабова Розтока.

Іван Лаба нагороджений Міністерством культури СР званням Заслуженого працівника культури (1989). Президентом України нагороджений орденом за заслуги III ступеня (2006).

З нагоди життєвого ювілею бажаємо Іванові Лабі міцного здоров'я і сповнення творчих задумів і планів.

На многая і благая літа!

-мі-

«Маковицька струна» в Крижах

10 травня 2025 року в Будинку культури в селі Крижі відбувся окружний огляд народних пісень «Маковицька струна». Огляд є одною з найважливіших подій такого роду в Словаччині і щорічно дає простір для презентації традиційного співочого мистецтва в різних вікових категоріях.

Конкурсанти з Бардіївського округу виконали багатий репертуар пісень, що відображає різноманітність народних музичних традицій. Виступи співаків оцінювало професійне журі у складі Івети Світок (голова журі), Марії Ванчик та Марії Гарнякової.

Результати окружного огляду: У категорії Сольний спів - I категорія (8 - 14 років) Кароліна Фечанінова зі Снакова поступила до золотого пасма, Ленка і Карін Шлампякові з Бардієва – срібне пасмо, а Ніна Фечанінова зі Снакова – бронзове пасмо. Співакам акомпанували музиканти Петер Чижмар і Франтішек Новак.

У другій категорії (15 - 18 років) Лаура Чушкова з Біловежі потрапила у срібну групу.

У третій категорії (19 - 40 років) Домінік Маїрський (Бартошівці) поступив до золотого пасма, у бронзовому пасмі опинились Данієл Млинар з Андрійової, а в срібній – Яна Новакова з Кобил.

У категорії Дуетний спів - I категорія (8 - 14 років) у срібному пасмі опинились сестри Софія та Ольга Кочанова з Герлахова.

У II категорії (15 - 18 років) дует Лаура Чушкова (Біловежа) і Олександра Ганішова (Кобиля) зайняли золоте пасмо.

У категорії Дуетний спів - IV категорія (понад 40 років) золоте пасмо журі присудило Яні Новаковій і Франтішку Новаку з Кобил.

Організатором конкурсу була Регіональна рада СРУСР в Бардієві у співпраці з Горношариським освітнім осередком в Бардієві та селом Крижі, яке в прийнятій атмосфері приймало конкурсанти та гостей.

Переможці районного етапу представлятимуть свій регіон на центральному пісенному огляді «Маковицька струна», який відбудеться в листопаді 2025 року в Бардієві та Пряшеві.

Огляд підтвердив, що народна пісня займає міцне місце серед молодих і старших. Талановиті співаки, автентична експресія та сильні емоції створили незабутню музичну подію, яка сприяє збереженню та розвитку культурної спадщини русинів-українців Словаччини.

Марек САБОЛ, факховий працівник Горношариського освітнього осередку в Бардієві.

63 ФЕСТИВАЛЬ ДРАМИ І ХУДОЖНЬОГО СЛОВА Результати змагання з художнього читання поезії та прози

Перша категорія – поезія

- Ростислав Ліпін (ЗШ Т. Шевченка Пряшів – драмгурток „Хамелеон”)
- Станіслав Регтут (ОШ Орябина)
- Анастасія Кузнєцова (ЗШ Т. Шевченка Пряшів – драмгурток „Хамелеон”)

Перша категорія – проза

- Ванесса Попович (ОШ по вул. Я. А. Коменського 1, Михалівці)
- Алжбета Рінковська (ОШ Орябина)
- Сандра Штеньо (ОШ Убля)

Друга категорія – поезія

- Ростислав Романчиков (Приватна ОШ ELBA Пряшів – драмгурток „Хамелеон”)
- Маргарита Мутьєва (НШ “Українські студії” Кошиці)
- Домінік Рінковський (ОШ Орябина)

Друга категорія – проза

- Олена Чернозуб (Євангелічна ОШ Пряшів – драмгурток „Хамелеон”)
- Клавдія Данко (ОШ Убля)
- Рувім Попович (ОШ по вул. Я. А. Коменського 1, Михалівці)

ВЛАСНА ТВОРЧІСТЬ

Адам Кірнаг (ОШ по вул. Я. А. Коменського 1, Михалівці)

Третя категорія – поезія

- Єлизавета Колібабчук (ОШ по вул. Простейовській, Пряшів – драмгурток „Хамелеон”)
- Ізабела Капобіанкі (ЗШ Т. Шевченка, Пряшів)
- Габрієла Ковальчик (ОШ Орябина)

Третя категорія – проза

- Александра Петрик (ОШ Орябина)

Четверта категорія – поезія

- Валерія Грицак (ЗШ – Гімназія Т. Шевченка, Пряшів)
- Софія Босак (Гімназія П. Горова, Михалівці)
- Богдан Івончак (СГА – Дуфінцова, Михалівці)

Приз журі в четвертій категорії отримала Марія Ніконець за драматизацію твору Ліни Костенко «Маруся Чурай» (НШ “Українські студії”, Кошиці)

П'ята категорія – поезія

- Костянтин Панчоха (НШ “Українські студії”, Кошиці)
- Єлизавета Довгань (Пряшівський університет)
- Кароліна Ярошук (Пряшівський університет)

ВЛАСНА ТВОРЧІСТЬ

Олена Кравченко (драмгурток „Хамелеон”)

Струни серця Маковиці

18 травня 2025 року в СНМ – Музеї української культури у Свиднику відбулося регіональне коло 51-го конкурсного огляду народної пісні „Маковицька струна“. Організатором події виступила Регіональна рада Союзу русинів-українців СР у Свиднику у співпраці з Піддукланським освітнім осередком у Свиднику, СНМ – Музеєм української культури та товариствами Jamaro, Stropek, Krajina.

У конкурсній програмі прозвучало 11 номерів у чотирьох вікових категоріях. Участь взяли 12 талановитих виконавців із регіону Стропків і Свидник, виступи оцінювало журі у складі: Івета Світок, Анна Дерев'яник та Віктор Гашак. І цього року „Маковицька струна“ відкрила нові імена обдарованих співаків.

За рішенням журі, до Золотого пасма поступили:

- Ванеса Маєрнікова (Нова Кельча) – соло спів, I категорія
- Міа Божикова (Потоки) – соло спів, I категорія
- Маріанна Сувакова (Сташківці) – соло спів, II категорія
- Маріанна Шімкова і Крістіна Яцкова (Свидник) – дуо спів, III категорія
- Емілія Югова (Хотча) – соло спів, IV категорія
- Гелена Мацкова (Свидник) – соло спів, IV категорія.

До Срібного пасма:

- Анна Коцакова (Буківці) – соло спів, I категорія
- Ами Войчекова (Стропків) – соло спів, I категорія
- Анна Бобакова і Зоя Бобакова (Стропків) – дуо спів, II категорія
- Ян Овшаник (Вільшавка) – соло спів, IV категорія
- Емілія Югова і Ян Овшаник – дуо спів, IV категорія.

Супроводжували виконавців музиканти: Домінік Фабріці, Карін Фечова, Ян Маєр, Матей Раган, Анна Бліхова. Віримо, що обрані до Золотого пасма співаки гідно представлять наш регіон у фіналі конкурсу, котрий відбудеться в листопаді в місті Бардіїв, а також на гала-концерті у Пряшеві.

Організатори висловлюють щире подяку всім співачкам і співакам, їхнім батькам, музичним педагогам та музикантам за сприяння розвитку співочих талантів і збереження народної пісенної спадщини. Окрема вдячність належить Піддукланському освітньому осередку у Свиднику за надання призів, СНМ – Музею української культури за гостинність і створення гідних умов для проведення конкурсу, товариствам Jamaro, Stropek, Krajina за підтримку.

Людмила РАЖИНА,
голова РР СРУСР у Свиднику.
Фото: Міріам Божикова.

Газета Lubovnianske noviny відзначає 50 років

Перший номер вийшов 30 квітня 1975 року. Окружний тижневик видавав Окружний комітет КПС та Окружний національний комітет.

Після так званої Оксамитової революції, у 1990 році, в заголовку газети з'явилися лише національні комітети, а незабаром після цього, у 1991 році, місто Стара Любовня перебрало на себе роль видавця.

Lubovnianske noviny - одна з небагатьох газет у містечках, які виходять безперервно протягом півстоліття. За цей час вона зазнала багато змін у видавничій справі, змісті та графіці. Однак для міста Стара Любовня вона є великим джерелом інформації та унікальним архівом.

Кращі і гірші роки, великі зміни і знаки питання супроводжували газету протягом п'яти десятиліть. Значним проривом став 2001 рік, коли тодішня Міська рада прийняла рішення про видавання місцевих ЗМІ, а саме Lubovnianskych novín, що виходили з 1975 року, та

тодішнього регіональної телевізії ТДТ, яка з 1995 року працювало у складі Міської організації культури і спорту. Протягом короткого часу Інформаційний центр також входив до складу TOB Lubovniansku mediálnu spoločnosť. У січні 2002 року новостворене підприємство розпочало свою діяльність у приміщенні так званого «Білого дому», де й знаходиться дотепер. Серед проривних змін можна вважати зміну періодичності виходу газети: у липні 2024 року газета перейшла з щотижневої на двотижневу форму видання.

50-річна історія Lubovnianskych novín - це передусім заслуга творчих, талановитих і відданих своїй справі людей.

(Примітка: стаття була опублікована у газеті Lubovnianske noviny, ч. 9, 7 травня 2025 р.).

Українська мова у французьких школах

Франція запускає пілотний проєкт з викладання української мови як другої іноземної у французьких коледжах та ліцеях, починаючи з 2025 навчального року, повідомило посольство України у Франції.

«Міністерка національної, вищої освіти та досліджень Франції Елізабет Борн повідомила про

запуск пілотного проєкту з викладання української мови як другої іноземної у французьких коледжах та ліцеях, починаючи з 2025 навчального року. Відповідного листа від Міністерки було передано Міністру освіти і науки України Оксену Лісовому», - йдеться у повідомленні на сторінці посольства у Facebook.

За інформацією посольства, на першому етапі проєкт буде реалізовано в чотирьох академічних регіонах Франції: Паризький регіон, Приморські Альпи (Ніцца), Версаль, Кретей.

Це рішення є важливим кроком до ширшого визнання української мови у французькому освітньому просторі. Interfax

На це запитання дає відповідь і «Короткий словник діалекту Руської Волі над Попрадом і Чирча» (Пряшів, 2025, 213 с.), який уклав уродженець села Руська Воля д-р Іван Бірчак, почесний доктор Ужгородського національного університету та професор Пряшівського університету, за професією фізик, але великий любитель і знавець рідного слова.

«Короткий словник...» мене потішив та значно збагатив, хоч я теж не діалектолог, а літературознавець. Але обоє ми походимо із руського села, він із Руської Волі, а я – із Кобильниці. Іван, правда, знає його далеко краще, ліпше ніж я, бо я від своїх 7 років відвідував словацькі школи і весь час, крім років навчання в Київському університеті, жив і працював у словацькому середовищі і говіркою не користувався. Коли я приїхав додому, то у мене були труднощі, щоб я з мамою, яка прекрасно говорила лише рідною руською говіркою, бо вона народилася і виросла в селі Фіяш. Тато уже не розмовляв такою чистою говіркою, хоч був великим патріотом, любителем руського слова, руського візан-

тійського церковного обряду (був кантором та куратором). Його розмовна мова вже була засмічена запозиченнями –

Як говорили люди в Руській Волі?

словакізмами, мадяризмами, бо воював у Першій світовій війні в рядах австро-угорської армії на східному фронті, був на роботах в Канаді, після повернення додому довгі роки мав різні функції – голова МНК, член Ради ОНК, народний суддя тощо. І все це проявилось у його мові. Брати і сестра вже не говорили місцевою руською говіркою.

Іван Бірчак мав велике щастя, що відвідував українську початкову і середню школу, вищу – в Одеському національному університеті ім. І. Мечникова та має талант на мови.

Високо оцінюю, що він, фізик за освітою, записав місцеві слова, які почув од своїх рідних та інших літніх, старших віком людей, носіїв русько-волянської і чирчанської говірки, бо з ними померли б і слова місцевої говірки. «Короткий словник...» професора Івана Бірчака представляє собою

неоціниме багатство духовної культури не лише сіл Руська Воля та Чирч, але всього русько-українського населення.

За цю роботу йому належить наша велика шана і подяка, бо його заслугою сучасна молода генерація та й наступні генерації зможуть довідатись, як їх предки – батьки, діди, прадіди, бабусі – вживали наведені в словнику слова.

Словник спочатку наводить діалектне слово азбукою та потім латинським шрифтом його вимову і нарешті латинською його словацьке значення. Словник містить також зразки прізвищ, хотарні назви, зразки місцевої розмовної мови та письмової форми, а саме зразки із щоденника Яна (Івана) Бірчака старшого, тобто батька автора, зразки місцевих пісень, записи українських вчених-діалектологів Івана Верхратського (1846-1919) та Володимира Гнатюка (1871-1928).

Позитивну оцінку заслуговують високо кваліфіковані передмови проф. Івана Бірчака до першого і другого видань «Короткого словника

діалекту Руської Волі н/П і Чирча», написані словацькою мовою. Вони переконують читача, що місцеві руснаки, або,

як їх ще називають - руськи, русини, лемки, рутени, українці опинились на цій території, де зараз живуть, ще під час великого переселення народів (6-7 ст.), що мають спільні корені із сучасним українським народом і його мовою, культурою, що підтверджують також і наведені у Словнику слова, прізвища, пісні, хотарні назви і запозичення з інших мов, пристосовані до української вимови тощо.

Друге видання «Короткого словника» зараз містить майже 5000 слів, якими користувалися та й ще користуються люди, зокрема старша генерація, не лише в Руській Волі та Чирчі, але по всій Пряшівщині (і в моєму рідному селі теж). Для мене велике значення мають і додатки до Словника, бо вони дають знати, як народ творив, або запозичав з інших мов слова або назви і пристосовував їх до своєї рідної мови, як творив мовні конструкції,

яка у них була багата фантазія і потреба запозичення слів з інших мов. Для нашого населення це була словацька, чеська, польська, мадярська, німецька і російська та інші мови, як англійська і поступово вони стали ефективним засобом спілкування. Запозичення із інших мов аж ніяк не свідчить про бідність нашого діалекту чи окремих говірок, бо так поступала та й весь час поступає і літературна чи державна мова кожного народу.

«Короткий словник діалекту Руської Волі н/П і Чирча» І. Бірчака – це вже друге і значно доповнене видання. Свою любов до рідного села і його людей проф. І. Бірчак виявив і в першій своїй книжці «Моє вертання» („Moje návraty“) (Prešov, 2021), яка мене теж збагатила і повчила. Після всього сказаного аж напрошується заклик до всіх, хто любить своє село та його людей, написати книжку – спогад про людей свого рідного села, їх роботу, мову, звичаї, пісні, казки, легенди, традиції і так залишити майбутнім генераціям свідоцтво про них. Переконаний, що їхні діти і внуки будуть їм вдячні за це.

М. Роман.

ПЕРША РІЧНИЦЯ ЗМАГАННЯ Пряшівського краю

17 травня в спортивному залі в Белій-над-Цірохою Снинського округу відбулось змагання пенсіонерів із семи округів - Снина, Гуменне, Пряшів, Сабинів, Бардіїв, Стара Любовня і Кежмарок. З кожного округу прийшло по двоє чоловіків і по дві жінки.

Голова Обласної організації Об'єднання пенсіонерів Словаччини Мгр. Ева Арвайова, голова Округової організації пенсіонерів округу Снина Мгр. Мілена Рокіткова, староста села Бела-над-Цірохою Ян Вайда щиро привітали всіх присутніх. Директор змагання пан Душан Мішко познайомив спортсменів із організацією змагання і правилами. Пенсіонери - жінки

і чоловіки - змагалися в трьох групах системою кожний з кожним. Переможці груп грали також за такою системою.

Переможцями стали:

Жінки

- 1 місце - Людміла Джубакова, округ Сабинів
- 2 місце - Емілія Джубакова, округ Сабинів
- 3 місце - Марія Камозінова, округ Снина

Чоловіки

- 1 місце - Ян Льонц, округ Снина
- 2 місце - Юліус Лукач, округ Бардіїв
- 3 місце - Штефан Гладіш, округ Стара Любовня

- МК -

Фото: Марія Камозінова

ВАВРЕЧКА – VAVREČKA (окр. Наместово)

В дослідженнях істориків знаходимо багато відомостей про заселення нашого краю русинами-українцями. Окрему групу становлять відомості про оселення в наших краях української людності з Галичини, зокрема на території північно-східної Словаччини, де і до наших часів проживають русини-українці. Збереглися документи про оселення галичан в Руській Порубі, Радвані-над-Лабірцем, але і в Розганівцях та інде.

Сліди поселенців з Галичини історики знаходять і на Ораві. До колишньої Оравської жупи належали округи Дольний Кубин, Наместово, Ружомберок, Тврдошин. Одним з острівців є село Halič - Галич (окр. Лученець).

З-поміж оравських сіл увагу привертає село Вавречка. Перша письмова згадка пов'язана з 1600 роком. Про заснування села знаходимо порівняно найбільше відомостей. Відомі такі історичні назви села: Sigmondka (1600), Zygmionthka (1604), Wawreczka (1609), Vavrečka (1625), Wawrecska (1786); по-мадярськи Vavrecska. Під час куруцьких воєн воно було спустошене, а потім відбудоване на новому місці. У 1715 році в ньому проживало 195 жителів, у 1778 році - вже 310, у 1828 році - 91 будинок і 611 жителів. Я. М. Корабинський в лексиконі сіл Угорщини (1786) про Вавречку пише, що то село в горах, «...що годіє багатьох полотняників і купців» (див. стор. 822).

З дослідження історика О. Петрова, яке вийшло 1927 року по-чеськи і в якому він поси-

Сторінки минулого (131)

лається на старі угорські першоджерела, серед іншого, зазначено, що село заснували вівчарі. Він пише: «...Osadu založil jakýsi Vavrek z Haliče, který se zde usadil v lese. Připomíná se před r. 1600. Jest pečet z r. 1600. R. 1618 byl šoltýsem Roman Vavreczky. Osídlená z Haliče». Далі наводить, за яких умов відбувається поселення галичан на новій землі, визначається їх правове становище. Понад 400-річна Ваврецька липа, яка знаходиться в центрі села, була посаджена для вшанування пам'яті засновника села.

В дослідженні О. Петров знаходимо імена та прізвища, які зустрічаємо в жителів: Рогач, Мушка, Ковалек, Худяк, Моняк, Руснак, Тяпко, Ваник, Стефан, Лаврентій, Лавко, Лавро, Ваньо, Григорій, Йов.

З цих же джерел довідуємось, що вівчарі галичани (серед поляків, словаків і судячи з прізвищ, були також русини) знайшли нову домівку також в таких селах (збереглися тогочасні назви сіл Бенядиково (Бенядово), Брежа, Буковина (Студенки), Ердедка (Ердудка) – тепер Оравська Лесна, Гаркабуз (Вишня Оравка), Хижне, Кулих (Оравка), Липниця, Локца, Ментне (Мутне), Рабичиці, Сарнія, Сихелне, Сланиця, Тяпешово, Трнина (Тернина), Зубриця. В словацько-польському середовищі галичани-русини швидко загубили свою мову, асимілювались, втратили свою національну ідентичність та релігійну приналежність. (Пряшівські церковні періодичні видання минулих десятиліть детально

розглядали церковні відносини в окремих оравських парафіях).

На Ораві, як і на сході Словаччини, траплялись випадки, що засновниками сіл були розбійники. Так, наприклад першим поселенцем села Глодовка (Гладовка) був розбійник Глодовско (Hlodowszko).

Як зазначають історики, на Ораві єдиний римо-католицький храм до 14 століття був лише на Оравському замку, власниками якого була другорядна гілка французької правлячої династії Анжу. Римо-католицькі приходи виникають у 18 ст. (для прикладу, в Оравській Лесній – в 1787 році).

Певну відповідь про прибуття волохів на Ораву нам пропонує Андрей Кавуляк у книжці «Hrad Orava» (1927). Виявляється, що для поповнення місцевого волоського населення король Матвій Корвін запросив «русинів, інакше і козаків зі сарматських рівнин» (див. стор. 97 і 250): «*Na doplnenie počtu valaského obyvateľstva Matej pozval do Oravy a Liptova nové roje Rusínov, ináč i kozákov zo sarmatských rovín...*» А далі додає: «*Súvekí kronikári menovali týchto valachov ináč i kozákmi a opisovali ich ako nomádov, oblečených do baranej kože a ozbrojených dlhou kozáckou pikou...*» (Піка – різновид списа (по-словацьки коріја).

Перепис населення 2021 року показує, що у Вавречці з 1 620 жителів 1 583 словацької національності, лише дві особи заявили про українську національність, 1 466 осіб – римо-католики, 10 – греко-католики, 2 – православні. -мі-

Послання для майбутніх поколінь

Реконструйований шпиль на вежі будівлі Міського уряду в Сабинові стане спадщиною для майбутніх поколінь. Мешканці міста також можуть взяти участь у створенні спадщини. Про це повідомляє мерія міста на своєму сайті.

У повідомленні йдеться, що вістря перебувало в аварійному стані внаслідок тривалого протікання та пошкодження опорних частин.

«Після консультацій з Крайовим управлінням охорони пам'яток розпочато його професійну реставрацію. Частини з листового металу будуть замінені на фігурну копію з міді, ковані елементи пофарбують ковальською чорною фарбою і додадуть відсутній прапор з 1901 роком, який вказує на історичне походження будівлі», - йдеться в повідомленні міста.

Маючи подібні архітектурні особливості, на шпильх іноді розміщували послання, листи або об'єкти на майбутнє.

Також дитячі роботи

«Місто Сабинів вирішило відродити цю традицію - і

запрошує громадян стати її частиною. Приматор міста звернувся до дитячих садків, початкових та середніх шкіл, щоб залучити дітей та молодь до цієї спадщини», - йдеться у повідомленні мерії.

До капсули часу увійдуть дитячі роботи та висловлювання на тему «Що мені найбільше подобається в Сабинові?» або «Яким буде Сабинів через 100 років?», а також листи, повідомлення, роздуми на тему «Послання міському голові на 2125 рік».

Жителі можуть надсилати свої пропозиції електронною поштою на адресу або принести їх до офісу міського голови до 18 червня 2025 року.

«Вибрані послання будуть збережені в спеціальному відділенні міського музею, де вони залишаться мовчазними свідками часу, в якому ми живемо - і одного дня, можливо, через 100 років, вони стануть для когось дорогоцінним і зворушливим сюрпризом», - кажуть у Міському уряді Сабинова.

Дж: Сайт міста Сабинова

Пряшівський самоврядний край планує вдосконалити електронні сервіси

Пряшівський самоврядний край (ПСК) має намір зробити використання своїх електронних послуг більш ефективним. Він хоче поліпшити їх за допомогою проекту модернізації інтегрованої інформаційної системи, вступ до якого схвалили депутати Пряшівського краю на травневому засіданні. Пряшівський край планує профінансувати проект вдосконалення послуг eGov вартістю майже 1 мільйон євро за рахунок внеску міністерства інвестицій.

Упорядкування інформаційно-комунікаційних технологій в державному управлінні. Це проєктний план Пряшівського самоврядного краю (ПСК), який він планує реалізувати приблизно за рік. Він має фінансуватися за рахунок безповоротного фінансового внеску Міністерства інвестицій, регіонального розвитку та інформатизації Словацької Республіки у розмірі 914 тис. євро, а також за рахунок власних ресурсів, які знаходяться на рівні 79 500 євро. Загальний бюджет проєкту перевищує 994 тисячі євро.

Основною метою плану Пряшівського самоврядного краю є прискорення та впорядкування електронних послуг та внутрішніх процесів. Він хоче досягти цього шляхом модернізації ключових інформаційних систем. Зокрема, очікується, що проєкт по-

кращить якість оцифрування шляхом підтримки створення та впровадження інноваційних рішень. Це, в першу чергу, покращить комунікацію між громадянами та бізнесом і державною адміністрацією. Водночас автоматизація зменшить адміністративний тягар та ручну роботу.

Модернізована інтегрована система публічної інформації також полегшить доступ до необхідних даних і послуг. У зв'язку з цим ПСК створить Центральну інтеграційну платформу як оперативне сховище даних. Це забезпечить безперервний та ефективний зв'язок між усіма системами відомства та узгодженість послуг, що надаються різними каналами.

Проєкт, безумовно, забезпечить більш інтуїтивний доступ до даних. Громадяни зможуть краще орієнтуватися в системі та швидше працювати з

офіційними документами. Модернізація також торкнеться управління документами, реєстру самого офісу, тобто реєстрації отриманих і створених документів, а також порталу електронного підпису. Він буде функціонувати на інфраструктурі ПСК і пропонуватиме кінцевим користувачам можливість електронного підпису документів, а також їх перевірки.

Впроваджуючи сучасні технології та інструменти, ПСК планує використовувати найновіші версії інструментів, призначених для управління документами, їх відстеження та обробки, а також управління робочими процесами. Проєкт планується реалізувати в період з липня цього року по червень 2026 року, з періодом стійкості протягом наступних п'яти років.

Відділ комунікації ПСК, Пряшів.

NOVE ŽYTĽA

FOND NA PODPORU KULTÚRY NÁRODNOSTNÝCH MENŠIN

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00177725, Ročník 75. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 400 ks. Ročné predplatné 12,50 €. Štvrťročné predplatné 3,125 €. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Sadzba: QINET, Tlač: Grafotlač Prešov s.r.o. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 75. Головний редактор Мiroslav Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.

Видает Союз русинів-українців СР. Рік видання 75. Головний редактор Мiroslav Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.